

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Проректор з наукової роботи

 В. М. В. Залозжний

« _____ 2023 р.

ПРОГРАМА

вступного іспиту

на здобуття наукового ступеня доктор філософії

за спеціальністю 053 «Психологія»

Кафедра психології та соціальної роботи

Робоча програма вступного іспиту

Освітньо-кваліфікаційний рівень – доктор філософії
(PhD THESIS PROSPECTUS) складена на основі навчальної програми,
розробленої та обговореної на засіданні кафедри психології та соціальної роботи
(протокол № 7 від 16.02.2023 р.)

Робочу програму склав завідувач кафедри психології та соціальної роботи ЗУНУ,
доктор психологічних наук, професор Андрій Гірняк.

ПРОГРАМА

Розділ I. Психологія як суспільно-гуманітарна наука

Тема 1. Природа психіки, предмет і задачі психологічної науки.

Етапи історичного поступу психології. Міфологічний етап. Філософський етап. Науковий етап. Формування засад наукової психології. Напрями психології у ХХ ст. Психологія в Україні. Поняття про душу. Психологія в пошуках свого предмета. Структура сучасної психології. Психологія в системі наук. Галузі психологічних знань.

Тема 2. Принципи, методи та галузі сучасної психології.

Психологія як самостійна галузь систематизованих знань. Характеристика методологічних принципів психології (детермінізму, відображення, єдності психіки і діяльності, розвитку, системно-структурний принцип). Основні етапи та завдання психологічного дослідження. Умови проведення дослідження. Методи наукової психології: неекспериментальні та експериментальні. Предмет вивчення та завдання основних галузей психології (загальна психологія, історія психології, психологія праці, диференціальна, експериментальна, соціальна, педагогічна та вікова, економічна психологія).

Розділ II. Розвиток психіки

Тема 3. Психіка у філогенезі та історіогенезі.

Походження психіки. Виникнення і становлення психіки в процесі біологічної еволюції та історичного поступу. Походження нервової системи та її найпростіші форми. Поява складних форм поведінки. ЦНС. Індивідуальна поведінка хребетних. Інтелектуальна поведінка тварин. Свідомість і її суспільно-історичне коріння. Мова і свідомість. Характерні відмінності психіки людини і тварини.

Тема 4. Еволюція психіки тварин. Мозок і психіка.

Пристосувальна поведінка тварин. Структура пристосувальної поведінки. Основні рівні психічної діяльності та їх характеристика. Соціальна поведінка тварин. Анатомо-фізіологічні механізми психічної діяльності. Можливості людського мозку. Локалізація мозкової діяльності. Психічний розвиток на рівні організму, індивіда, особистості. Стани свідомості.

Розділ III. Діяльність і особистість

Тема 5. Діяльність.

Поняття про діяльність. Предмет, характер, суспільна природа і структура діяльності. Потребово-мотиваційна підсистема діяльності. Операційна підсистема діяльності. Інформаційна та регуляторна підсистеми діяльності. Єдність свідомості та діяльності. Управління діями. Процес інтеріоризації та екстеріоризації. Будова, форми та види діяльності. Індивідуальний стиль діяльності та професійна придатність (характеристика і загальні ознаки).

Тема 6. Особистість: загальна психологічна характеристика, структура, розвиток.

Поняття про особистість. Основні теорії особистості. Структура особистості. Характеристика понять: людина, індивід, суб'єкт, особистість, індивідуальність, універсум. Діяльність і особистість. Загальна характеристика онтогенезу психічного розвитку особистості. Соціальні та біологічні умови психічного розвитку індивіда. Рівні свідомості. Самосвідомість особистості. Рушійні сили розвитку особистості. Основні аспекти періодизації психічного розвитку (за Е.Еріксоном, З.Фройдом, Л.Кольбергом, Ж.Піаже, В.Давидовим і Д.Ельконіним) та етапи життєвого шляху особистості. Виховання, навчання і психічний розвиток дитини. Процес соціалізації. Особистість як суб'єкт самотворення.

Розділ IV. Когнітивна сфера особистості

Тема 7. Відчуття.

Поняття про відчуття як початкову ланку пізнавального процесу. Характеристика основних теорій про психічний процес відчуття. Нейрофізіологічні механізми відчуття. Відбір інформації у відчуттях. Властивості і закономірності відчуттів. Класифікація відчуттів (генетичний та систематичний принципи). Відчуття як активний процес пошуку і обробки інформації. Діагностика відчуттів. Зміни чутливості. Компенсаторні можливості відчуттів.

Тема 8. Сприймання.

Поняття про сприймання. Фізіологічні особливості сприймання. Характеристика основних властивостей сприймання. Принципи організації та ознаки сприймання. Інтерпретація інформації. Види сприймань: дотикове, зорове, слухове. Компоненти сприймання простору. Зорові емоції. Сприймання часу. Індивідуальні відмінності у сприйманні.

Тема 9. Пам'ять.

Природа пам'яті. Феноменологія пам'яті. Психологічні теорії пам'яті. Шляхи вивчення мнемічних процесів. Дослідження пам'яті у вітчизняній психології. Локалізовані функції пам'яті. Фізіологічні механізми пам'яті. Характеристика видів пам'яті. Процеси пам'яті. Порушення функцій пам'яті. Індивідуальні властивості пам'яті людей.

Тема 10. Увага.

Поняття про увагу. Природа і функції уваги. Психологічні теорії уваги: а) моторна теорія уваги; б) теорія обмеження об'єму свідомості; в) теорія додаткового нервового збудження; г) теорія асоціаністичного емпіризму; д) теорія уваги як діяльності розрізнення; е) теорія спрямованості діяльності суб'єкта на свій об'єкт; ж) теорія зв'язку уваги і установок; з) теорія про увагу як спрямованість і зосередженість психічної діяльності; і) теорія значущості об'єкта уваги; к) увага як діяльність контролю. Фізіологічні основи уваги. Властивості уваги. Основні етапи розвитку уважності дітей. Фактори, які повинен враховувати психолог при роботі з людьми.

Тема 11. Мислення.

Поняття про мислення як вищу форму пізнавальної діяльності. Фізіологічні особливості мислення. Мислення в логіці і психології. Мислення як діяльність. Характеристика процесів мислення. Види мислення. Форми мислення. Особистісна зумовленість мислення. Властивості інтелекту. Психологія мислення і дослідження в галузі штучного інтелекту. Мислення, мова, мовлення. Функції, види мовлення.

Тема 12. Уява.

Поняття про уяву. Види і прийоми уяви. Образи уяви. Основні операції уяви. Уява і проблемні ситуації. Відтворююча і творча уява. Характеристика мимовільної уяви. Фізіологічні основи уяви. Уява та органічні процеси. Індивідуальні якості. Уява в науковій та художній творчості. Мрія як особливий вид творчої уяви. Творче натхнення. Уява: ігри дітей і дорослих.

Розділ V. Афективна сфера особистості

Тема 13. Емоції та почуття.

Поняття про емоції і почуття. Основні теорії емоцій. Емоції тварин і людини. Класифікація емоцій. Вираження емоцій. Роль невербальних емоцій. Емоції і мозок. Форми переживань. Основні емоційні етапи та їх зовнішній вияв. Особливості емоцій. Почуття і особистість. Види почуттів. Вищі почуття.

Тема 14. Воля.

Значення проблеми воля. Основні поняття, які характеризують вольову активність людини. Мотиваційна сфера особистості і вольова діяльність. Воля в структурі діяльності особистості. Основні аспекти вольового акту та його структура. Характеристика вольових зусиль. Вольові риси особистості та їх форми. Виховання і самовиховання волі.

Розділ VI. Індивідуально-психологічні особливості особистості

Тема 15. Темперамент.

Поняття та теорії темпераменту. Структура основних властивостей нервової системи людини. Властивості темпераменту та проблема типу темпераменту. Фізіологічні основи темпераменту. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності. Темперамент та індивідуальний стиль діяльності.

Тема 16. Характер.

Природа і сутність характеру. Характер та індивідуальність. Системно-діяльнісний аналіз характеру. Феноменологія характеру. Структура і риси характеру. Типологія характерів (класифікація типів характеру). Характер і темперамент. Характер і фіксована установка. Роль наслідування у формуванні характеру. Вчинок і характер. Виховання характеру. Проблема національного характеру.

Тема 17. Здібності.

Поняття про здібності. Природа здібностей. Фізіологічні основи розвитку здібностей. Кількісна і якісна характеристика здібностей. Системно-діяльнісний аналіз здібностей. Структура здібностей. Характеристика загальних і спеціальних здібностей. Задатки і здібності. Будова здібностей. Розвиток і застосування здібностей. Рівні здібностей.

Рекомендована література

1. Абульханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. *Людина. Суб'єкт. Вчинок : Філософсько-психологічні студії* / за ред. В.О. Татенка. Київ : Либідь, 2006. С. 37-51.
2. Гуманістична психологія: Антологія : навч. посіб. : у 3 т. / за ред. Р. Трача, Г. Балла. Київ : Пульсари, 2001 – 2005.
3. Маноха І. П. Психологія в Україні. *Історія української культури* : у 5 т. Київ : Наук. думка, 2012. Т. 5, кн. 3. Культура та розвиток науки і технологій в Україні. С. 168-187.
4. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: навч. посіб. 2-ге вид., допов. Київ: Вища школа, 2001. 487 с.
5. М'ясоїд П.А. Курс загальної психології : підруч. : у 2 т. Київ : Алерта, 2013. Т. 2. 758 с.
6. М'ясоїд П.А. Психологічне пізнання: історія, логіка, психологія. Київ : Либідь, 2016. 560 с.
7. Носенко Е. Л., Аршава І. Ф. Сучасні напрями зарубіжної психології: психологія особистості : підруч. Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2010. 264 с.
8. Основи психології / за ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. Київ: Либідь, 1996. 630 с.
9. Психологічна енциклопедія / автор-упоряд. О. М. Степанов. Київ : «Академвидав», 2006. 424 с.
10. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. ; за ред. Ю. Л. Трофімова. 5-те вид., стереотип. Київ : Либідь, 2005. 560 с.
11. Роменець В. А. Історичне становлення психологічних знань. *Основи психології* : підручник / за заг. ред. О.В. Киричука, В. А. Роменця. 6-те вид., стер. Київ : Либідь, 2006. С. 94-110.
12. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології ХХ століття : навч. посіб. Київ : Либідь, 1998. 989 с.
13. Роменець В. А. Історія психології ХІХ – початку ХХ століття : навч. посіб. Київ : Либідь, 2007. 832 с.
14. Татенко В. О. Поняття про психіку. Предмет психології як науки. *Основи психології* : підруч. / за аг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 6-те вид., стер. Київ : Либідь, 2006. С. 4-45.
15. Фурман А. В., Гуменюк О. Є. Психологія Я-концепції : навч. посіб. Львів : Нови світ – 2000, 2006. 360 с.
16. Цибульська Т.Ф. Загальна та прикладна психологія : курс лекцій. Київ : Наукова думка, 2000. 189 с.